

DE NOORD-BRABANDER,

Staat- en Letterkundig Dagblad.

DIERE VERKOPPELDE VETAT?

HOORATU.

ADVERTENTIE.

15 cent de regel.
Behalve 35 cents zegel.

(Verschijnt driemaal ter week: Dinsdag, Donderdag en Zaterdag)

ABONNEMENTSPRIJS

1/2 Bot de Stad 1/12,-
Franco per post ... 14,-

DELFT.

DEEL

Bij koninklijk besluit van den 20sten October is het reglement vastgesteld voor de nieuw opgerigte akademie te Delft. Wij vinden in hetzelfde niet vermeld uit welk fonds de onkosten der akademie zullen moeten worden bestreden. Dit doet ons op hetzelfde terug komen.

In ons nummer van den 6 Augustus hebben wij, de oprigting dezer akademie uit een finantieel oogpunt bestrijdende, gevraagd, vanwaar men de gelden ontfleuen zal? Tot dusverre is deswegens geene opheldering gegeven.

Volgens losse geruchten, die tot ons gekomen zijn, zou de nieuwe akademie buiten alle bezwaar der schatkist worden daargesteld. Het is mogelijk; en zoo het waar is, zouden wij daarin gelegenheid vinden den minister van binnenlandsche zaken oneindig meer lof toe te zwaaijen, dan wij ons vroeger deswegens critiek veroorloofd hebben. Wij zijn niet gewoon ministers te vleijen; maar wanneer de gelegenheid zich aanbiedt, willen wij den lof die hun toekomt niet onthouden; daarom ook zouden wij, indien dit gerucht zich bevestigt, ons verplicht achten, deze onderneming van den Heer Schimmelpenninck te roemen.

Dan wij betwijfelen de waarheid van het gerucht; omdat men het van gouvernementswege niet openlijk bevestigt. Waarom zoude het zulks geheim houden? Zou het misschien daarom gebeuren, om later, dewijl de pers zich ter oorzaak dier stilzwijgendheid vergist heeft zich het gemakkelijk en onnoozel vermaak te verschaffen, dezelve te logenstraffen. Dit zou waarlijk eene kleingestige taktiek wezen; hoogstens goed voor kinderen die soldaatjen spelen!

Een gouvernement speelt, of althans behoort, niet met de natie te spelen. En juist daarom, omdat zij aan critiek is blootgesteld, behoort hetzelfde het goede, dat het doet, openlijk te doen. Door anders te handelen, is het zelf de oorzaak der critiek, welke soms ongegrond op het bestuur mogt vallen. Men heeft die dan alleen aan zich zelve te wijten.

Overigens hebben wij drie gouvernementsbladen. De *Staats-Courant*, als officieel,

het *Journal de la Haye* en het *Nederlandsch Nieuwsblad* als semi-officieele bladen. Waartoe op onkosten der natie, een drietal bladen aangehouden, indien het niet is, om de natie nopens de handelingen der regering in te lichten?

Zou het bestuur, indien het zich in die bladen, door daadzaken liet regtvaardigen, er niet meer bij winnen, dan het nu wel het geval is, met de afgesletene handgrepen van het *Journal de la Haye*, en den dikwerf zouteloozen, en altijd slecht voegenden spottlust van het *Nederlandsch Nieuwsblad*.

De Belgische wet

OVER HET

LAGER ONDERWIJS.

—•••—

Toevallig, van ons onafhankelijke, omstandigheden, hebben ons verhinderd, van de wet, over het Lager Onderwijs in Belgie, en de debatten, welke dezelve had uitgelokt, verslag te geven, toen dit vraagpunt bij onze naburen aanhangig was. Wij hebben derhalve vermeend, door eenige uittrekselen uit een artikel, dat in het laatste nummer van de uitnemende *Revue de Bruxelles* voorkomt, deze gaping te moeten aanvullen.

Behalve dat dit onderwerp zeer belangrijk op zich zelve is, dewijl van hetzelfde de geheele toekomst eener natie afhangt, zoo heeft het daarenboven nog eene betrekkelijke waarde, tegen over de protestantsch-aristocratische partij van ons land, zoo als de verdienstelijke *Cath. Nederl. Stemmen* bereids hebben aangemerkt.

De organen dier partij zijn gewoon, wanneer de Katholijken hun grondwettig en natuur-regt, de vrijheid van onderwijs, op-eischen, derzelve gezetelijkheid van overheersching te beschuldigen, als of zij er op uit ware, onder den naam van vrijheid, de regten van andersdenkenden aan te randen. In dergelijk geval zal men zelden nalaten, Belgie, dat gehaate Belgie voor het derzake onkundig protestantsch publiek ten voorbeeld te stellen van die overheersching, waarmede men voorgeeft dat Noord-Nederland van wege de Katholijken bedreigd wordt.

Wij hebben vroeger den *Tijdsnoot* gezegd: dat de handelingen der Belgen niet ten voordeele of ten nadeele der onzen kunnen pleiten. Wij herhalen zulks.

Intusschen het is, daarom niet minder aangenaam, de partijdige, en ware beweringen dier organen te kunnen logenstraffen, door daadzaken, welke wij op onze beurt, haar gerustelijk ten voorbeeld durven aanbevelen.

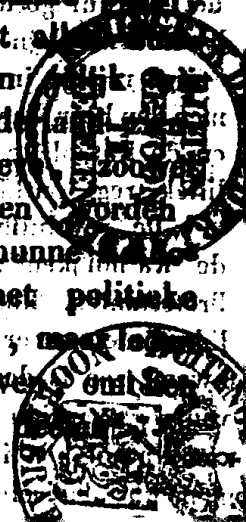
De geprezene *Cath. Nederl. Stemmen* hebben het gezegd, en wij herinneren het de protestantsche oligarchie nogmaals, de daadzaken bewijzen dat de Belgische gezetelijkheid niet overheerschend; maar vrijheid lievend is. De vrijheid, welke zij voor zich zelve wil, betwist zij niet aan anderen, en zoo zij soms vermeent invloed te mogen uitoefenen op zaken, welke ook tevens het bestuur aangaan, zoo als het lager openbaar onderwijs is, dan misgunt zij ook andere gezindten niet, dat zij op dergelijken invloed in hunne sfeer aanspraak maken. De onderhavige wet is er het klaarblijkelijk bewijs van.

DE PROTESTANTSCH-OLIGARCHIE.

Wij deelen onder de rubriek van *Zwitserland* eenen brief uit *Geneve* mede, waarin de toestand der Katholijken van dat kanton wordt beschreven. Wij verzoeken onze lezers hunne aandacht daarop te vestigen, want zij zullen in de oligarchie van Geneve, de kenteekenen aantreffen, waaraan wij ook de oligarchie van Oud-Nederland erkennen.

Dezelfde geest van overheersching; dezelfde wrevel tegen al wat Katholijk is; dezelfde zucht om het versletene, onregmatige te doen voortduren; dezelfde lage taktiek, welke geene middelen aanziet, maar alles zelfs lastertaal niet uitgesloten, bezigt ter bereiking van hun doel: en zulks voornamelijk onder de leiding van predikanten, welke zich niet schamen ten aanzien van het publiek zich zoo verregaande te vergeten; tot zelfs den naam van behoudende partij, welke men zich aanmatigt, dat alle ziele- en wij daar aantreffen, even als wij ook zulks dagelijks in ons eigen vaderland zien.

Gelukkig, dat ook te Geneve, als hier, protestanteu gevonden worden, welke wezenlijk vrijzinnig, in hunne politieke regten aangaat, geene vijanden, maar leden van denzelfden staat beschouwen, en ook in dezelfde regten te doen.

KERKELIJKE STAAT

ROME, den 11 October. De juistheid der verzekering van verscheiden dagbladen, dat het Petersburgsche Kabinet de Russische geschieden onderhandelingen, betrekkelijk zijne Katholijke onderdanen, in den tegenwoordigen stand van zaken zoude afgebroken hebben, valt te betwijfelen. Integendeel is hier de kapitein Gregorieff op nieuw van Petersburg, als kabinets-kourier, met belangrijke depeches aangekomen. Dezelve zouden, zoo als wel onderrigte lieden verzekeren, tot nieuwe onderhandelingen aanleiding geven. Indien desniettegenstaande de terugroeping van den alhier aanwezigen gevolmagtigden minister Potemkin en zijne vervanging door eenen zaakgelastigde waarschijnlijk blijft, zoo zoude daarin wel niets anders dan eene diplomatieke demonstratie zonder verdere beteekenis, gezien moeten worden.

(Ned. Nieuwsbl.)

TURKIJE.

SMYRNA, den 29 September. Gisteren ontving een Engelsch handelshuis te Smyrna het berigt, dat Samos in vollen opstand was. De gouverneur en verscheiden inwoners zouden gedood zijn geworden. Men verwacht heden nadere berigten. Het handelshuis, hetwelk deze berigten mededeelde, behoort hier onder de aannemlijkste, en zijn correspondent verdient derhalve geloof.

Vorst Michael wacht nog altijd in Semlin de beslissing der Porte en van Europa, die waarschijnlijk ten zijnen gunste zijn zal; intuschen heeft hij die personen, welke de meeste ontevredenheid van het Servische volk op zich geladen hebben, zoo als bijzonderheid zijne ministers, met zijn gevolg verwijderd. Rajovitsch wordt, zoo als bekend is, in Servie gevangen gehouden en Stanicsch is tot de nieuwe regering overgegaan. Radicevitsch is met eene zending naar Weenen en Petersburg belast, en Prokitsch heeft zich onlangs op verlangen van den vorst van Semlin naar Neuhatz begeven.

ZWITSERLAND

Wij ontleenen aan het fransche blad *l'Univers* het volgende:

Een Katholijke uit Geneve rigt van de *Union Suisse* eene zeer belangrijke bemerking over de gevolgen der laatste staatkundige bewegingen in het vaderland van het Katholismus. Het is een zeer belangrijk oorspronkelijk spel de ontwikkeling der godadienst-vrijheid te volgen, door de wijze daad van een liberalismus tot hiertoe aan de Geneefsche oligarchie onbekend. Bij het lezen van den brief, waarover wij spreken, moet men niet vergeten, dat de beweging van het afgelopen jaar niet door de Katholijken aangezet noch ondersteund is; deze beweging is zonder haans deelneming, zoo niet tegen hun gevoelens geschied. Zij hebben er gebruik van gemaakt, maar zonder te helpen; zij hebben eenvoudig de vrucht geplukt, die hun door de omstandigheden is aangeboden.

GENEVE 12 Oct. « Het wordt tijd, dat men de opinie welke men zich buiten 's lands van den toestand der Katholijke godadienst in het kanton van Geneve vormt, in haar waar dagheft voorstelt; want deze opinie, welke door de bladen der methodisten, ten dienste van het gouvernement, wordt bestuurd, is geheel valsch.

De officiele bladen hebben altijd in last gehad het bestuur goed te keuren, dat er zich op toelagden den sobijn te hebben de Katholijken, door eenige nietige inwilligingen te begunstigen, terwijl men den heer Viatro zijne bediening moeijelijk maakte, en de Katholijke burgers hun aandeel in het Politiek recht onthield.

De revolutie van den 22 November is voor de Katholijken zoo gunstig geweest als voor de Protestanten. Hoewel deze gebeurtenis de Katholijken niets meer verleende, dan hun regens oorkragt, zoo is dezelve evenwel voor hen eene daad van rechtvaardigheid geweest, die een grooter getal van Katholijken in de wetgeving heeft doen opnemen. De officiele dagbladen hebben dezelve bestre-

den, en zij, die in de constituante zich het meest onvredzaam tegen ons hebben aangesteld, zijn de protestantsche conservateurs, die deel uitmaakten van het oude gouvernement. . . . Deze zijn niet zoo als die van Bazile en Neuchâtel; zij denken slechts aan (hunzelf en hun methodismus.

« De *Courier* van Geneve, een gouvernements blad, heeft zich hevig tegen ons verzet, hij is opgestaan, om on en de liberale protestanten te beschuldigen, dat zij zich vereenigd hadden, om het vade land te verraden, en de ware protestanten van hunne regten te beroven.

« De protestantsche geestelijkheid, toont zich geheel en al vijandig aan de Katholijken. Nog onlangs heeft een predikant de heer Martin in eene politieke preek over de nationaliteit openlijk durven verklaren, » dat de Katholijken nooit goede burgers kunnen zijn, dat zij de vijanden van hun vaderland zijn. »

« Zij bezigen zelfs *l'Invernal*, een dagblad dat door Domine Bost geredigeerd wordt, beschuldigt de Katholijken van onvredzaamheid, fanatismus enz.; voorgevende dat zij bij de tweede verkiezing van een arrondissement, eenen Katholijk in plaats van eenen protestant benoemd hadden. Zulks was volkomen onwaar.

« De Katholijken zijn niet goed gestemd noch jegens de protestantsche geestelijkheid; ten oorzaak van hare slecht passende aanvallen, te meer daar de burgers der beide communien in zeer goede verstandhouding leven; noch jegens het gouvernement, dat hen altijd in eenen staat van politieke minderjarigheid heeft willen houden.»

PRUISSEN

BERLIJN 17 October. Het is eene dwaling, dat de Keizer van Rusland alhier is aangekomen. De paarden stopten aan alle stations reeds vier en twintig uren gezadeld, om te gisteren middag een koerier aankwam met de tijding, dat Z. M. door eene ligte ongesteldheid was overvallen. Dadelijk is de Russische ambassadeur met een buitengewoon gevolg van den keizerliken spoorweg naar Potsdam vertrokken, om dit berigt aan den Koning over te brengen. Door deze omstandigheid bedrogen, heeft het publiek niettemin volgehouden met te geloven, dat de Keizer inderdaad de hoofdstad was doorgekomen, zich naar Potsdam begevende.

Men schrijft uit Warschau den 15 October: De Keizer is gisteren van Nowogeorgiewsk naar St. Petersburg vertrokken. De groot-herzog Michel, broeder des Keizers, is in den afgelopen nacht binnen onze muren aangekomen.

De vergadering der commissien uit de provinciale stenden der verschillende Pruisische gewesten, welke bij Koninklijk bevelschrift van 19 Augustus jl. tegen den 17den October naar Berlijn bijeengeroepen waren, is den 18den dezer aldaar, in 's bijzijn van het geheele staats-ministerie, door den minister van binnenlandsche zaken geopend geworden. Deze deed eerst voorlezing van het evengemelde bevelschrift, en hield daarna de volgende rede:

« DOORLUCHTIGE HOOGGEËERDE HEEREN!

« Twee jaren zijn er verloop sedert de stem onzes Konings rondom zijnen troon verzameld, om daar te de eerwaardige residentie van het oude Pruisenland en hier op deze verhevene plaats, het verbond van Koninklijke genade en onwankelbare onderdanen-trouw plegtig te vernieuwen. Het vreemde gaaf u aan die roepstem gehoor en niemand is er heden onder ons, bij wien niet de herinnering dier dagen levendig is, waarin de Vorst tot zijn getrouw volk sprak, waarin zijn Koninklijke geest hetzelfde voor altijd met onverbreekbare banden van liefde en eerbied tot een geheel vereenigde en aan zich verbond.

« Op nieuw is zijn lands-vaderlijke roepstem tot de vertegenwoordigers zijner provincien uitgegaan. Op nieuw hebt gij u bevestigd, om u aan den voet zijns troons te verzamelen. En die eenstemmigheid, waarmee Pruisen destijds, bij het zweren van den plegtigen eed, aan tijnen Koning

een ja! toeriep hetwelk weerklink vond en verstaan werd in de verste landen; die eenstemmigheid, welke destijds onder Gods hulp en bescherming krachtadig medewerkte tot behoud van de zegeningen des vredes, dieze eene eenstemmigheid maakt den grondslag uit van uwe tegenwoordige verza-

« Pruisens provincien zijn eenstemmig in de liefde tot haren Koning; eenstemmig daar, waar het geldt de zelfstandigheid en heiligheid des vaderlands te bewaren.

« Eenstemmigheid in den raad zijner stenden is het, welke de Koning Frans met vertrouwen van u verwacht, nu zijn wijze wil uit vrije Koninklijke genade door de vergadering der vereenigde commissien eene gewichtige aanvulling van de instelling der stenden in het aanzijn roept. Waar de stemmen der provinciale landdagen, bij eene zelfstandige vertegenwoordiging en behartiging der provinciale belangen, uwe belangen moet de vergadering der commissien beïnvloeden en overeenbrengen.-- Waar, bij veelomvattende wetten (alvorens zij aan de provinciale landdagen voorgelegd worden), het standpunt van de algemeene en overwegende behoefte des lands moet uitgemaakt worden, daar zullen de commissien hetzelfde aanwijzen. Waar de regering des Konings, bij gewichtige vraagpunten van administratie, den raad der stenden behoort, en het mondeling overleg van de dienaren des Konings met een orgaan der stenden noodig is, daar zullen de vereenigde commissien dat orgaan zijn.

« Wel zullen ook in deze vergadering uiteenloopende gevoelens geopperd en, gelijk het ondermannen betaamt, met nadruk en overtuiging voorgedigd worden. Dit is zelfs noodig om het waarachtig beste te leeren kennen. Maar wanneer de gevoelens, die op de eigenaardige gesteldheid der provincien en op een verschil van opvatting gegrond zijn, elkander bestrijden, dan zij het loch steeds een broederlijke kampfrijd, en het geschiedt steeds met het oog op het voor *alle* gemeen welzijn van Pruisen, steeds met het liefdevolde bewustzijn, dat gij hier vergaderd zijt als de leden van een staatsligchaam, als de getrouwe onderdanen van eenen Koning.

« Doorluchtige Hooggeëerde Heeren! Bij deze eerste vergadering biedt een Koninklijke wil, uit volkomen vrije beweging, u van den troon een geschenk van het edelst vertrouwen aan. Daardoor zal deze dag voor altijd als een roemrijke dag aangekeend staan in de regerings-loopbaan van Frederik Willem den Vierden.

« Dat hij ook als een zegenrijke aangekeend worde in de jaarboeken der Pruisische geschiedenis; dat hij steeds een dag vol aangename herinnering blijve voor den Koninklijken gever, en een roemrijk getuigenis aflegge van degenen, die voor de eerste maal door het vertrouwen van hunnen Koning, door het vertrouwen van de provincien, tot hem geroepen werden, daarvoor strekt uwe beproefde goede gezindheid ten waarborge, waarmee gij u op de vervulling uwer taak zult toelagen, met nauwgezette onderdanen-trouw en met verloochening van eenzijdige belangen, waar vaderlandsliefde die vordert.

« Een wijl en belangrijk veld is voor u geopend; mag het door getrouwe bearbeiding onder Gods zegen rijke vruchten dragen.»

SPANJE

Een Dagblad uit Biscaye meldt dat in de stad Bilbao, de predik- en biechtstoelen op den 12 dezer moesten verlaten worden, tengevolge der weigering welke de priesters gedaan hebben, om zich van certificaten van toelating te voorzien. Atzo gaat de burgerlijke overheid voort met de aanmatiging om de stem des priesters te binden en te ontbinden, het volk van het christelijk onderwijs, en de boestelingen van de genade der verzoening te beroven.

Men verzekert, dat de stedelijke overheid te Barcelona de geestelijken de verpligting oplegt om onder de nationale militia te dienen, of eene geldelijke compensatie te betalen, voor deze onwettige dienat.

FRANKRIJK.

PARIJS 23 Oct. Men verzekert dat de Maarschalk Hertog van Regio tot Gouverneur van het Invalidenhuis benoemd is.

Ook beweerde men heden weder te weten dat de Maarschalk Gérard tot groot Kanselier van het leger van Eer in de plaats van den Hertog van Regio benoemd is.

Beide benoemingen vinden wij zoo even in de *Moniteur Universel*, door de Koninklijke Ordonnanties van 21 October bevestigd; als ook dat de Generaal Jacqueminot, lid van de kamer der gedeputeerden, tot Opperbevelhebber van de Nationale Garde van de Seine in plaats van den Maarschalk Gérard benoemd is.

De benoeming van den Generaal Jacqueminot zal geen goeden indruk maken op dat gedeelte van de Nationale Garde, dat tot de bewegings partij behoort, daar ten eerste de Generaal zeer streng is, en ten anderen onder Ultra Conservateurs moet gerekend worden.

NEDERLANDEN

's GRAVENHAGE den 24 October. Wij vernemen van goeder hand, dat Z. M. Koning Willem Frederik, vooreerst nog niet te 's Gravenhage zal komen.

— De tweede kamer der Staten-Generaal heeft heden in hare Afdeelingen het concept-Adres, in antwoord op de Troonrede, onderzocht. Wijders is door de centrale Afdeeling deswege in Comité-generaal verslag gedaan. De discussien over dit Adres zullen hoogstwaarschijnlijk op morgen plaats hebben.

— 's GRAVENHAGE, 22 October. Bij koninklijk besluit van den 20sten dezer, is het reglement vastgesteld wegens de op te rigten akademie te Delft, ter opleiding van burgerlijke ingenieurs zoo voor 's lands dienst als voor de nijverheid enz.

Mengelwerk.

DE WET

OVER

het Lager Onderwijs in BELGIE.

Uittreksel uit de *Revue de Bruxelles*.

De acht jaren, die sinds 1834 (toen een ontwerp van wet over het openbaar onderwijs aan de kamers werd aangeboden) verlopen, zijn niet verloren. De Fransche wet van 1833, die tot grond en voorbeeld gestrekt had voor het Belgisch ontwerp, heeft door de ondervinding ten onzen voordeele gewerkt.

In het land zelf zijn, vooral sedert de bepaalde organisatie der provincien en gemeenten, prijzenswaardige pogingen aangewend; meer of min gelukkige proefnemingen heeft men naar dertelver uitslag kunnen beoordeelen; door eene ondervinding van bijna twaalf jaren heeft men de praktische gevolgen leeren kennen, van het constitutioneel beginsel der vrijheid van onderwijs, om door de regeling van het openbaar onderwijs, aan deze vrijheid haar wettig aandeel en invloed te doen toekomen.

De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft daar en boven, onlangs aan de kamers een merkwaardig rapport medegedeeld, waarin de beginselen, zonder uitgedrukt te worden, door het gezag der daadzaken duidelijk zijn, en daardoor de oplossing der moeilijkheden, die den minister voor ingenomenen zelfs verschrikkelijk toeschijnen, mogelijk, of ten minste gemakkelijker gemaakt. Eindelijk, indien men voor den aanvang der discussien, eenigen spijt over dit lang uitstel heeft kunnen gevoelen, zou het dan thans niet voldoende zijn om denzelfden te verdrijven, dat men zich de bijna eenparige stemming der wet herinnert?

Hooveel malen heeft men elkander niet gezegd, te midden van zoogeruzde strijden, de laatste jaren, terwijl men als door gewoonte de onbeaalde benamingen van Katholijken en liberalen wisselde, en zonder gevolg de partijen zocht af te bakenen, dat de discussien der wet over het open-

baar onderwijs juist de lijn zou trekken die hen scheidt? Hooveel twijfelingen en wantrouwen bestonden niet tusschen hen?

Met schelen dat hun leven en hunne toekomst zich aan deze kwestie verbonden, en evenwel, toen dezelve gesteld is geworden, niet theoretisch en willekeurig, maar in stellige en praktische bewoordingen, heeft men elkander verstaan, omdat men zich openhartig en ter goeder trouw had verklaard. Allen hebben erkend, want de drie stemmen die aan de eenparigheid der stemming ontbraken, willen wij niet in aanmerking nemen, allen hebben erkend dat het hier een maatschappelijk vraagpunt gold, waar men tot nu toe niet dan eene partij kwestie had willen zien. Zou deze eenparigheid, die in zich zelve zoo gelukkig is, en zoo voordeelig voor het land kan zijn, vroeger verkregen hebben kunnen worden? Is dezelve niet integendeel de vrucht van den tijd en der ondervinding? Wij willen daaruit geene algemeene gevolgtrekkingen maken; noch beweren dat er in België tusschen de partijen niets dan misverstand bestaat; noch het einde van onzen strijd van opinien, en de vestiging eener soort van algemeenen vrede voorzeggen. Wij verblinden ons niet in zooverre. De gebeurtenissen die elkander opvolgen in het leven van een volk dat vrije instellingen geniet, veranderen de partijen, maar vernietigen dezelve niet alvorens andere in de plaats te stellen. Maar bijna eenparig eene kwestie ziende oplossen die zoo lang aan de twisten der opinien voedsel gegeven had, hebben wij het recht te zeggen, dat dit eene les is, die niet moet verloren gaan, eene les van matiging en goed vertrouwen voor de partijen bij de discussien, die hen nog wachten; dat hier eene beweegrede is, die alle gematigde mannen doet hopen en betrouwen in de toekomst.

Wij hebben reeds doen opmerken, dat de commissie, welke belast was om het ontwerp van 1834 voor te bereiden, zeer gemakkelijk een geworden was over de beginselen der wet: maar wij moeten er bijvoegen, dat deze transactie onvolledig was. Men had regels gesteld, welke uitmuntend waren op hun zelven, en die, voor het grootste gedeelte, overgegaan zijn in het ontwerp, dat de kamer der vertegenwoordigers heeft aangenomen; maar men had te weinig gedacht op de toepassing dier regelen. Men kan dus vreezen, dat, zoo de wet van 1834 ware aangenomen, het gouvernement reeds, bij den eersten stap, op onoverwinnelijke moeilijkheden zoude gestuit hebben. Wij hebben met groot leedwezen gezien, dat staatkundige mannen van een groot talent, vooral in het begin der discussien, er met hartstogt op uit waren, het ontwerp van 1834 uitsluitend te prijzen, en het nieuwe ontwerp systematisch te bestrijden; en zich moeite gaven, om eengedeelte der kamer, aan welker hoofd zij ooit gestaan hadden, in dezelfde dwaling mede te slepen: men zou gezegd hebben, dat het werk van 1834 zonder vlek en loof was; dat een ontwerp van transactie, hetwelk voor een ieder bewezen was, onvolmaakt te zijn, als een beslissend en onherroepelijk verdrag moest worden aangenomen; na penen slaap van acht jaren, ontkenen die mannen den loop des tijds en der gedachten. Zoo wij ons geluk wenschten, dat het nieuwe ontwerp bijna met algemeene stemmen is aangenomen, dan is zulks vooral, om dat hetzelfde terwijl de essentiele beginselen van het ontwerp van 1834 behouden werden, ook die beschikkingen inhield, welke op eene meer volledige, meer praktische wijze de groote vraagpunten besleed, welke eene wet op het lager onderwijs kan doen ontstaan.

De eerste van allen, de teederste, welke men de ziel der wet kan nabemen, betreft het beginsel en de wijze van tusschenkomst van het geestelijk gezag, de regelen harer medewerking met de burgerlijke magt.

En vooreerst, wat is de kerkelijke magt? welke zijn hare regten? welke is de toestand, die buze grondwet haar gemaakt heeft. Wij moeten een oogenblik bij deze punten stilstaan, dewijl zekere puristen der oppositie den schijn aangeno-

men hebben het bestaan dier magt niet te erkennen, en haar wezen en hare regten niet te begrijpen. Zeker bekleeden de hoofden der Godsdiensten geene plaats in de hiërarchie der openbare magten. Hun is geen deel gegeven in de nationale souvereiniteit, maar hun gezag, dat des te magtiger is, dewijl het geheel zedelijk is, bestaat niet minder als eene daadzaak, welke de burgerlijke wet heeft erkend, en welke zij noodzakelijk moest erkennen. De grondwet heeft de onafhankelijkheid der godsdiensten, de volkomene scheiding van het geestelijke en van het tijdelijke uitgeroepen; verro derhalve van God te verloochenen, heeft zij integendeel de uitgestrekte plaats in aanmerking genomen, welke de godsdienst in het hart van den mensch en in het leven der burgerlijke maatschappij bekleedt: te zeggen, dat er voor de wet geen godsdienstig gezag bestaat, is een klaarblijkelijk feit ontkennen, en alle beginselen onzer grondwet doen ontaarden.

Het kerkelijke gezag bestaat; in het godsdienstige is het onafhankelijke van den staat; van den anderen kant is het onderwijs vrij. Tegenover deze grondregelen van ons regt, moest men wet onderzoeken, of de wet een zuiver burgerlijk onderwijs zoude regelen, dan of de medewerking van het kerkelijk gezag, en de nauwe vereeniging van het onderwijs en de opvoeding als volstrekt noodzakelijk moesten beschouwd worden.

Zoo eenigen, die nog met den geest der 18e eeuw bezielde waren, tusschen deze twee beginselen hadden kunnen weifelen, zouden de geschiedkundige feiten en de getuigenissen der uitmuntendste staatsmannen onzer eeuw, hunne onzekerheid hebben doen verdwijnen. Deze feiten en getuigenissen, had de geachte rapporteur der centrale sectie, met zooveel zorg als talent vereenigd en opengelegd; hij had bewezen, dat in alle landen, waar het maatschappelijk vraagpunt van het lager onderwijs het best is begrepen geworden, de noodzakelijkheid der vereeniging van de zedelijke en godsdienstige opvoeding met het onderwijs, is geproclameerd geworden. Ook is niet eene stem opgestaan, om rondborstig en regtetroek een ander beginsel voor te staan.

Na de vraag in dezen zin beslist te hebben, bleef er niets te doen overig, dan te trachten de medewerking der bedienaren van de godsdienst te verzekeren. Daar zij onafhankelijk in hunne sfeer zijn, kon men hen niet noodzaken, noch wat het beginsel, noch wat de manier, noch wat de voortdurende hunner medewerking aangaat; alles moest van hunnen kant vrijwillig zijn: zij waren in hun regt, zoo zij zich onttrokken, en zulks kon zelfs hun pligt wezen, indien de wet niet genoegzame waarborgen aanbod.

Het heeft ons bevreemd, een geacht lid, die zijne stem aan de wet geweigerd heeft, te hooren verklaren, dat het gouvernement zich, bij conoordaat met de hoofden der godsdiensten, hunne medewerking had moeten verzekeren, en de wijze van tusschenkomst regelen. Zou het gouvernement, bijaldien het dit middel had aangewend, niet zonder rede, van hen, die het bestaan van het kerkelijk gezag ontkennen, of zooveel onbillijk wantrouwen tegen hetzelfde koesteren, het verwijt hebben moeten verduren, dat hetzelfde de burgerlijke magt vernederd dat het met de geestelijkheid, van magt tot magt behandeld, dat het zijne eigene waardigheid en regten miskend had? — Overigens ook in de veronderstelling, dat dergelijke overeenkomst mogelijk was, zoude dezelve volmaakt onnoodig geweest zijn. Om zeker te zijn, dat men de medewerking der geestelijkheid zoude verkrijgen, was het voldoende (en nooit hebben bezadigde mannen zich daarin vergist), dat hare wettelijke tusschenkomst tegelijk achtbaar en krachtig was. Men had dus voor waarborg harer medewerking den geest van wijsheid, bezadigdheid, en vaderlandsliefde, waardoor de Belgische geestelijkheid in het burgerlijke uitmunt; in het godsdienstige vindt men eene niet minder groote zekerheid. In de daad, wie kan geloven, dat de hoofden der Godsdiensten, zoo eenen honorabelen en krachtadigen invloed gegeven werd, de zedelijke en godsdienstige belangen

der bevolkingen in zoo ver zouden miskennen, dat zij hunne medewerking weigerden?

De centrale sectie, de minister van binnenlandse zaken, wiens merkwaardig talent te midden dier discussien nog schijnt toegevoegd te zijn, de meerderheid der Kamer, welke allengskens door nieuwe goedkeuringen aangegroeid was, allen waren met dit hoofdgedacht der wet voor ingenomen: de medewerking der geestelijkheid moet verkregen worden, on zij kan zulks niet, dan op voorwaarde, dat men aan het kerkelijk gezag eenen genoegzamen invloed, en waarborger van eene wezenlijk krachtige medewerking geven zoude.

Wanneer men zich op dit standpunt plaatst, kan men zich gemakkelijk de verwerping van eene menigte van amendementen verklaren, die men ieder dag zag opstaan en verdwijnen. Het grootste gedeelte was, zoo niet uit een regtstreeks vijandig gevoel tegen het godsdienstig gezag, dan toch uit een gevoel van wantrouwen gesteld. Wij spreken niet van de voorstellen, in wier ontwikkeling langy dissertatiën voorkwamen over het voorgewend regt van Koningsmoord, zoo zij goddeloos zijn, van vervolging der kettlers, van de verplichting der tienden te betalen, de doofchand, de inquisitie, enz. Niets van dat alles heeft weerklink in de kamers, en het gezond verstand der natie, weet die naar waarde te schatten; maar er waren amendementen, die met meer behendigheid voorgesteld, buiten weten, of tegen het oogmerk der ontwerpers, daarhenen strekten, om het kerkelijk gezag, niet als onmisbare onderstand, maar als vijand, of ten minste als verdacht te behandelen. Zulks was eene gevaarlijke dwaling. De samenwerking van twee onafhankelijke magten, kon niet op het mistrouwen of op tegenwerking gevestigd zijn; men moest er integendeel op uit zijn, de wet op eenen geest van vereeniging en eendragt, op de bevrediging aller wettige belangen, te bouwen. De meerderheid, ten minste zulks is onze overtuiging, is haar zelve gelijk gebleven. De transactien, welke achtercenvolgend plaats hadden, hebben noch het levensbeginsel, noch de economie der wet vernietigd.

Zij hebben gezegd, welk dat beginsel is: ons oogmerk kan niet zijn, alle discussien te ontleden, noch de voorgestelde of aangenomene beschikkingen op te helderen; het is ons genoeg aan te toonen, hoe de voornaamste moeilijkheden werden voorgesteld en beslist.

(Het slot in een volgend nummer.)

ADVERTENTIEN.

† † Getrouwd
F. A. VAN DER KLOKKEN
en
H. G. VAN HAAREN.
Grave den 25 October 1842.

† † Getrouwd
P. M. J. VOSSSEN,
Ductor in de Genees- en Verloskunde te Vlijmen,
en
C. G. B. GRAM.
's Gravenhage den 20 October 1842.

* * Na tijdig voorzien te zijn van de H. H. Sacramenten der Stervenden, overleed alhier, tusschen Zaterdag en Zondag 's nachts ten 12 ure, aan verval van krachten en bijkomende koorts, onze teeder-beminte Moeder Mejufvrouw, J. M. VAN ABBELEN, nagelatene Weduwe van wijlen den Heer HEILIGER VAN IERSEL, in den gezegenden ouderdom van 75 jaren, 7 maanden en 4 dagen: zwaar treft ons het verlies van Haar, die ons zoo innig dierbaar was: terwijl niets, dan het onwankelbaar vertrouwen op de troostgronden van den Heiligen R. C. Godsdienst, dien zij steeds ijverig beleeid; in staat is, om de diepe smart, die wij gevoelen, eenigermate te kunnen lenigen.
JOSEPH VAN IERSEL.

Uit naam mijner Heer-broeders, Behuwbroeder en Zusters.

UDENHOOT,
den 23 October 1842.

* * Met volle overgeving aan den wil des Heeren, gestorft door de H. H. Sacramenten der stervenden overleed alhier de Welervwaardige Heer **JOANNES SCHUURMAN**, Ond-Pastoor van de Joure in Friesland.

Namens Familie
de Weduwe ROETERS,
geboren SCHUURMANS.

UDEN
den 22 October 1842.

Bij **H. H. VAN ROMOND**,
Boekhandelaar te Utrecht is van de Pers gekomen en alom verrijgbaar gesteld:
A. J. VAN BEEBOM door K. Pr.
DE ZIEL TOT GOD OPGELEID,
door Godvruchtige lezingen, overdenkingen en uitstortingen des harten naar het Fransch van **BAUDRAND**, Kerkelijk goedgekeurd. f 1.80.

GELEGENHEID'S LEERREDENEN, tweede zestiende. Kerkelijk goedgekeurd. f 1.80.

Bij bovengemelde zijn nog eenige Exemplaren te bekomen van

GODGEWIJDE ZANGEN, naar het Engelsch van **THOMAS MOORE**. f 1.20.

Men leze hierover de gunstige recensien in de *Katholiek* 1842 No. 8 en de *Vriend des Vaderlands* 1841 No. 5.

Nog wordt bij bovengemelde met Succes edabiteerd.

FINK, MUSIKALE SPRAAKLEER of Theoretisch-Practisch Onder-richt in de Toonkunst. f 1.50.

REBEVOERINGEN gehouden over het Wetboek van STRAFVORDERING met eene Voorrede van Jonkhr. Mr. **A. M. C. VAN ASCH VAN WIJCK**. f 2.00.

REIZEN door **ITALIE**. Vrij vertaald uit het Fransch. f 2.80.

BERIGT

AAN

DEN NEDERLANDSCHEN BOEKHANDEL.

De ondergeteekende vernomen hebbende dat er in ons land verspreid worden, NADRIK en Buitenlandsche invoer van het werk:

Het Katholijk Misaleboek
of inleiding tot eenen
CHRISTELIJKEN LEVENSWANDEL,
uitgegeven

door de Vergadering des Allerheiligste Verlossers, brengt bij deze ter kennis, dat hij den eigendom op genoemd WERK bezit, en om derzelve veelvuldige verbreiding en VERKOOP te bevorderen, heeft bemagtigd de heeren **GLENNISSON** en **VAN GENECHTEN** Boekdrukkers te Turnhout, hetzelfde onder hun firma vergezeld van dat des Eigenaars, te verbreiden, hij heeft derhalve besloten alle Exemplaren in beslag te doen nemen, welke niet zijn voorzien van zijn firma alleen of vergezeld van dat der Heeren **GLENNISSON** en **VAN GENECHTEN** of van dat van den heer **VANDIEREN** Boekdrukker te Grave, dewelke ook regt op eene Hollandsche bezit, verders zullen alle **VERKOOPERS** of **VERSPREIDERS** dezer **BOEKEN** welke niet zijn voorzien van een der bovenstaande firma's vervolgd worden en door de wet even als **NADRIKKERS** worden aangezien en bestraft.

M. Alberts.

GULPEN,
des 20 September 1842.

* * De ondergeteekende heeft de eer hiermede bekend te maken dat thans eenige plaatsen aan zijn **INSTITUUT VOOR R. C. JONGE HEEREN** open zijn. Het **KOST** en **LEERGELD** is f 200. — Ter nadere inligting zijn **PROSPECTUSSEN** verkrijgbaar, alsmede **ADRESSEN** der ouderen van de 40 **JONGELIEDEN** die in de loop van de 4 jaren van het bestaan des **INSTITUUTS**, hetzij hunne studie geëindigd hebben of dezelve op Latijnsche Scholen verder voortzetten,
S. VAN DER SCHANS.
Kostschoolhouder te Elten,
tusschen Arnhem en Emmerich.

Het Peltierijns Magazijn

VAN
J. JACOBOWICZ,

HOF-BONTWERKER
van H. M. de Koningin.

Zal nog wegens de aanboudende toeloop en de veelvuldige bestellingen, geopend blijven tot en met Zaterdag den 20. October bij den Heer **GOMMERS**, in het Keizershof, te 's Hertogenbosch.

Uit toeval te Koop,

VOOR EEN MATIGEN PRIJS.

Een nieuw gemaakt **KERKORGEL** met twee **BLAASBALKEN**, tinnig gepolijste front **PIJPEN**, Prestant, 4 voet en van Prestant 8 Voet discant, de **KAST** is hoog 3 El 1 P. 7 D. en breed 2 El 1 P. staat geheel in elkanderen. Verdere informatie te bekomen bij **C. J. RO-GIER** te Bergen - op - Zoom, Brieven Franco.

TE KOOP.

Eene schoone gesloten Eiken Edeuten **BANK**, ter lengte van vier Nederl. Elken, vijf en zestig duimen, Kunstatig Bewerkt, voorzien van gesloten Kasten, bijzonder geschikt voor Kerkmeesters en Broederschappen. Adres in persoon of met gefrankeerde brieven aan **H. H. LENAERTS** Mr. Schrijver-ker te Maastricht.

Gezondzettingen

LIJFRENTE

EN VERZEKERINGEN

OP HET LEVEN.

De Maatschappij van **Algemeene Assurantiën** op het **LEVEN**, de totale Fondsen en de Overlevingen gevestigd te **Brussel**, en goedgekeurd door Koninklijk besluit van 12 Junij 1824, is vertegenwoordigd door Agenten in geheel het Rijk op de volgende plaatsen, hare wezenlijke Kapitaal en open tot nabij de **DRIE MILLIOEN VIJF-MAAL HONDERD DUIZEND FRANCS**, en zij betaalt jaarlijks meer dan **DRIE MAAL HONDERD DUIZEND FRANCS** Lijfrente. De vertegenwoordigden der Maatschappij hebben tot voorwerp de verzekeringen van Kapitaal betaalbaar na den dood, of ingeval van **leven** op een bepaald tijdstip, de constitutiën van **LIJFRENTE**, **PENSIOENEN** aan Weduwen en Ambtenaars, van **HUWELIJKS-GIFTEN** aan de Kinderen, **AAN-ROOP** op **LIJFRENTE** van **RENTEN**, **SCHULDBEKENTENISSEN**, **AKTIEN** en **ONROERENDE GOEDEREN**. Zij koopt insgelijke hetzij met **GE-REED GELD** of op **LIJFRENTE**, de **VRUCHT-GEBRUIKEN** en de **NAAKTE EIGENDOMMEN**. Men kan zich de Prospectussen; Tarieven en alle wenselijke inlichtingen bezorgen hetzij bij den Agent **A. C. VAN DER MEULEN** Junior, in de Hinthamerstraat, Wijk C. No. 86 te 's Hertogenbosch, of op het Secretariat Generaal der Maatschappij te **Brussel**, in de nieuwe Brugstraat No. 48.

Graanmarkt van 's **HERTOGENBOSCH**,
van Vrijdag, Zaterdag en Maandag, den
21 22 en 24 October 1842.

Voor goed en best Graan, zijn de volgende prijzen per Ned. maad besteed geworden.

ROGGE f 6 10 a f 7-35.
BOEKWEIT f 5-85 a f 6-65.
HAYER f 2-35 a f 2 85.
Rogge is tot iets lagere prijzen dan vorige markt dagen goed gewild geworden.
Boekweit door kleinen aanvoer beter van de hand gegaan.
Haver wordt weinig aangevoerd, goede kwaliteit vindt graage koopers.

BINDHOVEN den 25 October 1842.

De prijzen der granen zijn heden alhier geweest:
Rogge per Ned. Mudd. f 7.00
Boekweit - 6.60
Haver - 2.60
Het Ned. pond beter. - 6.68
De 4 - roggebrood. - 0.38

Graanmarkt.

Te Amsterdam van Maandag den 24 October 1842.

Poolsche Tarwe met veel handel, welke soorten zeer schaars.
Rode Tarwe ook met veel handel; 127 p. with. Pools. f 300;
128 p. b. dito f 290; 127 p. dito f 285, 286; 125 p. dito f 275
127, 128, 129 p. Rost. f 248, 252, 255; 131 p. Barlotte f 245;
130 p. b. Pools. f 285; 127 p. Holst. f 236.

Rogge tot hooger prijzen met veel handel; 120 p. Pruis. f 175,
118 p. Steit. f 170; 124 p. n. dito f 190; 120 p. Rijn f 172;
123 p. Saal f 185; 124 p. Falser f 193; 125 p. dito f 195;
121 p. o. Steit. f 175; 123 p. Rost. f 185.

Garst prijsh. 107 p. Nassaudische f 145 bij partij aan de ma-
ken te leveren.

Boekweit vond heden genegen koopers, en werd schaarsch ge-
veild. Van nieuwe Vrijsche was eenige trouwer en ruidde tot f 2
hooger grif op, als, 116, 117, 118, 119 p. voor f 194, 196,
198, 200.

Rooshaad in een doos; Rijnsh. 64 p. vl. Gebn. 62 p. vl. en
in veiling Deendh. Zomeraad f 323 en Dants. Aveelraad f 245;
f 264 en 302; op 9 vat in Oct. 65 p. vl. Nov. 65 p. vl.

Raspolie zoowel dadelijk als op levering met weinig handel.
in een doos, rechter op levering met weinig verkoopers. per Gw.
f 392, Vlieg. f 382 a f, Nov. f 382 a f Dec. f 382 a f 39,
Mei 1843 f 392. Lijnolie per Gw. f 38, Vlieg. f 37. Heensepollie
per Gw. f 41. Vlieg. f 40. Raapkolken f 66 a 73. Lijnkolken
f 82 a 11.

Beurs van Amsterdam.

heden Maandag den 24 October 4 p. ure.
W. S. 2 p. Ct. 52 p. Dito 5 p. Ct. 101 p. Dito 4 p. Ct.
94 p. Dito 3 p. Ct. 77 p. Randem. 135 p. O. I. S. Ct. 99
11 p. Dito 85 p. Ct. 85 p. Dito 8 p. Ct. 83 p. Dito
Dito 4 p. Ct. 88 p. Dito